

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства
охорони здоров'я України
08 січня 2024 року № 45

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
23 січня 2024 року
за № 120/41465

Вимоги до харчових добавок

I. Загальні положення

1. Ці Вимоги визначають загальні умови використання харчових добавок у харчових продуктах та вимоги до їх маркування операторами ринку харчових продуктів.

2. Ці Вимоги не поширюються на нижчезазначені речовини, окрім випадків, коли їх використовують як харчові добавки:

- 1) допоміжні матеріали для переробки;
- 2) речовини, що використовуються як засоби захисту рослин;
- 3) поживні речовини, що додаються в харчові продукти;
- 4) речовини, що використовуються для обробки води питної;
- 5) харчові ароматизатори;
- 6) харчові ензими.

3. Не вважаються харчовими добавками та не підпадають під дію цих Вимог такі харчові продукти та речовини:

1) моносахариди, дисахариди або олігосахариди, а також харчові продукти, що містять ці речовини, які застосовуються з метою надання харчовим продуктам солодкого смаку;

2) харчові продукти, у висушеній або концентрованій формі, у тому числі харчові ароматизатори, додані під час виробництва багатокomпонентних

харчових продуктів, через їх ароматичні, смакові або поживні властивості разом із вторинним забарвлюючим ефектом;

3) речовини, що використовуються у виробництві захисних і покривних матеріалів харчових продуктів, які не є їх частиною та не призначені для споживання разом із цими харчовими продуктами;

4) харчові продукти, що містять пектин, і отримані з сушеної яблучної макухи або шкірки цитрусових або айви, а також з їх сумішей, під дією розбавленої кислоти і подальшої часткової нейтралізації за допомогою солей натрію або калію (рідкий пектин);

5) основи жувальних гумок;

6) білий або жовтий декстрин, термічно оброблений або декстриновий крохмаль, крохмаль, модифікований кислотною або лужною обробкою, освітлений крохмаль, фізично модифікований крохмаль і крохмаль, що піддавався обробці амілолітичними ферментами;

7) хлорид амонію;

8) плазма крові, харчовий желатин, гідролізати білка та їх солі, молочний білок і глютен;

9) амінокислоти та їх солі, крім глютамінової кислоти, гліцину, цистеїну та цистину, а також їх солей, що не виконують технологічних функцій в харчових продуктах;

10) казеїнати та казеїн;

11) інулін.

4. Харчові добавки, у тому числі носії, дозволені до використання в харчових добавках, харчових ароматизаторах, харчових ензимах та поживних речовинах, що дозволені до використання відповідно до вимог частини першої статті 31¹ Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», можуть бути в обігу та використовуватись в харчових продуктах за умови їх відповідності цим Вимогам та вимогам, встановленим при їх державній реєстрації та/або реєстрації в Європейському Союзі.

Заборонено використовувати етиленоксид для стерилізації харчових добавок. У харчових добавках, дозволених до використання відповідно до вимог частини першої статті 31¹ Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», а також їх сумішах, вміст

етиленоксиду, незалежно від його походження (сума етиленоксиду та 2-хлоретанолу, виражена як етиленоксид), не повинен перевищувати 0,1 мг/кг.

5. У цих Вимогах терміни вживаються в такому значенні:

1) столовий підсолоджувач – препарат підсолоджувачів, який може містити інші харчові добавки та/або інгредієнти, відповідає цим Вимогам та призначений для реалізації кінцевому споживачеві як замітник цукру;

2) функціональний клас – одна з категорій харчових добавок відповідно до технологічної функції, яку харчова добавка виконує у харчовому продукті;

3) харчовий продукт без додавання цукру – харчовий продукт, у якому відсутні:

моносахариди або дисахариди;

харчові продукти з вмістом моносахаридів або дисахаридів, які використовуються для цілей підсолоджування;

4) харчовий продукт зі зниженою енергетичною цінністю (калорійністю) – харчовий продукт, зі зниженою як мінімум на 30% енергетичною цінністю (калорійністю) у порівнянні з його складом, який він мав раніше або іншим аналогічним харчовим продуктом;

5) достатня кількість (quantum satis) – не встановлене максимальне кількісне значення для речовини, яка може використовуватись відповідно до належної виробничої практики в обсязі не більшому, ніж необхідно для досягнення поставленої мети та не вводить споживача в оману.

6. Інші терміни вживаються у значеннях, наведених у законах України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», «Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів» інших нормативно-правових актах у сфері безпечності та окремих показників якості харчових продуктів.

II. Рівні використання харчових добавок

1. Рівень використання харчової добавки встановлюється на найнижчому значенні, необхідному для досягнення бажаного ефекту.

2. Рівні використання харчової добавки повинні враховувати:

прийнятне добове споживання або еквівалентну оцінку, встановлене для харчової добавки та її ймовірне добове споживання з усіх можливих джерел;

можливе добове споживання харчової добавки, якщо така харчова добавка призначена для додавання у харчові продукти, що призначені для споживання людьми з особливими дієтичними потребами.

3. Якщо максимальне кількісне значення для харчової добавки не встановлюється, харчова добавка використовується відповідно до принципу *quantum satis*.

4. Максимальні рівні харчових добавок застосовуються до харчових продуктів в тому вигляді, в якому вони пропонуються кінцевому споживачу, якщо інше не зазначено.

Як виняток з положень абзацу першого цього пункту, для висушених та/або концентрованих харчових продуктів, які потребують відновлення, максимальні рівні застосовуються до харчових продуктів у відновленому стані відповідно до інструкції виробника, враховуючи мінімальний коефіцієнт розведення.

5. Максимальні рівні для барвників застосовуються до кількості забарвлюючої речовини, що міститься в препараті барвника, якщо інше не зазначено.

III. Функціональні класи харчових добавок

1. Функціональні класи харчових добавок у харчових продуктах, харчових добавках та харчових ензимах наведено у додатку 1 до цих Вимог.

2. Харчові добавки, дозволені до використання відповідно до вимог частини першої статті 31¹ Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», можуть бути віднесені до одного з функціональних класів харчових добавок у харчових продуктах, харчових добавках та харчових ензимах, наведених у додатку 1 до цих Вимог, залежно від того, яку технологічну функцію вони виконують. Віднесення харчової добавки до одного з функціональних класів не виключає можливість її використання для виконання декількох функцій.

IV. Використання харчових добавок в харчових продуктах

1. Категорії харчових продуктів наведено в додатку 2 до цих Вимог.

2. Забороняється використання харчових добавок в неперероблених харчових продуктах, за винятком випадків, коли їх використання прямо дозволено відповідно до вимог частини першої статті 31¹ Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів».

3. Забороняється використання харчових добавок у харчових продуктах для дітей грудного та раннього віку, за винятком випадків, коли їх використання прямо дозволено відповідно до вимог частини першої статті 31¹ Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів».

4. Для маркування харчових продуктів, а також іншого маркування обов'язкового для м'ясної продукції, для декоративного фарбування і штампування шкарлупи яєць, можуть використовуватися лише харчові барвники, дозволені до використання відповідно до вимог частини першої статті 31¹ Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів».

5. Перелік традиційних харчових продуктів, для яких заборонено використання деяких функціональних класів харчових добавок чи окремих харчових добавок наведено у додатку 3 до цих Вимог.

V. Принцип перенесення

1. Наявність харчової добавки допускається у:

1) складі багатоінгредієнтних харчових продуктів, крім харчових продуктів зазначених у переліку харчових продуктів, в яких заборонена присутність харчових добавок, за принципом перенесення, наведеному у додатку 4 до цих Вимог, якщо присутність харчової добавки дозволена в одному з інгредієнтів цього харчового продукту;

2) складі харчового продукту, в який була внесена харчова добавка, харчовий ензим або харчовий ароматизатор, якщо харчова добавка:

дозволена в харчовій добавці, харчовому ензимі або харчовому ароматизаторі відповідно до цих Вимог;

перенесена в харчовий продукт в результаті додавання в нього харчової добавки, харчового ензиму або харчового ароматизатора;

не виконує технологічної функції в готовому харчовому продукті;

3) складі харчового продукту, який призначається виключно для приготування багатоінгредієнтного харчового продукту, і за умови, що цей багатоінгредієнтний харчовий продукт відповідає цим Вимогам.

2. Положення пункту 1 цього розділу, не застосовуються до дитячого харчування за винятком випадків, коли нормативно-правовими актами визначено інше.

3. Якщо харчова добавка у складі харчового ароматизатора, харчового ензиму або харчової добавки додається в харчовий продукт і виконує в ньому певну технологічну функцію, вона вважається харчовою добавкою у складі цього

харчового продукту та повинна відповідати умовам застосування, передбаченим для такого харчового продукту.

4. З урахуванням положень пункту 1 цього розділу, харчова добавка, що використовується як підсолоджувач, за умови, що присутність такого підсолоджувача дозволено в одному з інгредієнтів цього харчового продукту, може бути наявна у таких багатоінгредієнтних харчових продуктах:

- зі зниженою енергетичною цінністю;
- без додавання цукру;
- призначених для низькокалорійних дієт;
- що не викликають виникнення карієсу;
- із збільшеним терміном придатності.

VI. Маркування харчових добавок

1. Обіг харчових добавок, не призначених для реалізації кінцевому споживачу, що продаються як окремо, так і в суміші декількох харчових добавок та/або з іншими інгредієнтами, дозволяється виключно за наявності інформації, передбаченої у пунктах 2–6 цього розділу, яка повинна відповідати вимогам частини третьої статті 8 Закону України «Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів».

2. У випадках, коли харчові добавки, не призначені для реалізації кінцевому споживачу, реалізуються окремо або в суміші декількох харчових добавок та/або з іншими інгредієнтами, та/або з додаванням до них будь-яких інших речовин, на їх упаковках або контейнерах повинна міститися така інформація:

1) назва та/або індекс під якою харчова добавка зареєстрована в державному реєстрі об'єктів санітарних заходів, або номер індексу відповідно до Європейської цифрової системи (E) або опис товару, що містить назву та/або індекс під якою харчова добавка зареєстрована в державному реєстрі об'єктів санітарних заходів, або номер індексу відповідно до Європейської цифрової системи (E) кожної харчової добавки;

2) слова «для харчових продуктів» або «обмежене використання в харчових продуктах», або чітка інструкція про порядок застосування харчової добавки в харчових продуктах, для яких вона призначена;

3) особливі умови зберігання та/або використання (у разі необхідності);

4) позначення, що ідентифікує партію або лот;

5) інструкції з використання – у разі, якщо відсутність таких інструкцій ускладнює належне використання харчової добавки;

6) найменування та місцезнаходження оператора ринку харчових продуктів, що є виробником або здійснює пакування, або реалізацію;

7) дані про максимальну кількість кожного компоненту або групи компонентів, що мають кількісне обмеження присутності в харчовому продукті, та/або відомості, які уможливають виконання цих Вимог та/або інші вимоги нормативно-правових актів щодо харчових добавок. У випадках, коли одні й ті ж максимальні рівні відносяться до групи компонентів, що використовуються окремо або в поєднанні один з одним, може бути вказана одна цифра, яка відображає суму відповідних максимальних рівнів у відсотках. Максимальний рівень повинен бути виражений або чисельно, або словами «quantum satis»;

8) номінальна кількість (нетто) харчової добавки;

9) мінімальний термін придатності або дата «вжити до»;

10) про харчові продукти або речовини, зазначені у додатку 1 до Закону України «Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів», у разі їх наявності у складі харчової добавки.

3. У випадках, коли харчові добавки реалізуються в суміші декількох харчових добавок та/або з іншими інгредієнтами, на їх упаковках або контейнерах повинен міститися перелік всіх інгредієнтів із зазначенням відсотку кожного з них у загальній масі нетто всього вмісту упаковки, в порядку зменшення.

4. На упаковках або контейнерах з харчовими добавками, в яких присутні речовини (включаючи харчові добавки або інші інгредієнти), що додаються в харчові добавки для підвищення ефективності їх зберігання, реалізації, розведення або розчинення, повинен міститися перелік всіх інгредієнтів із зазначенням відсотку кожного з них у загальній вазі всього вмісту упаковки в порядку зменшення.

5. Як виняток з положень пунктів 2–4 цього розділу, інформація, передбачена в підпунктах 5–8 пункту 2 та пунктах 3 і 4 цього розділу, може зазначатися лише у документах, які супроводжують партію, та повинна бути надана під час або до моменту її доставки, за умови, що на видимій для огляду частині упаковки або контейнера з відповідним продуктом вказано «не для роздрібної торгівлі».

6. Як виняток з положень пунктів 2–4 цього розділу, у випадках, коли харчові добавки поставляються в цистернах, вся інформація може зазначатися

тільки у документах, які супроводжують партію, що надаються одночасно з доставкою такої партії.

7. Маркування харчових добавок, призначених для реалізації кінцевому споживачу повинно відповідати вимогам:

1) харчові добавки, що реалізуються як окремо, так і в суміші декількох харчових добавок та/або з іншими інгредієнтами, призначеними для реалізації кінцевому споживачу, надходять у роздрібний продаж тільки за умови наявності наступної інформації:

назва та/або індекс під якою харчова добавка зареєстрована в державному реєстрі об'єктів санітарних заходів, або номер індексу відповідно до Європейської цифрової системи (E) або опис харчового продукту, що містить назву та/або індекс під якою харчова добавка зареєстрована в державному реєстрі об'єктів санітарних заходів, або номер індексу відповідно до Європейської цифрової системи (E) кожної харчової добавки;

слова «для харчових продуктів» або «обмежене використання в харчових продуктах», або чітка інструкція про порядок застосування харчової добавки в харчових продуктах, для яких вона призначена;

2) як виняток з положень підпункту 1 цього пункту маркування столового підсолоджувача повинно містити фразу «... столовий підсолоджувач на основі» з зазначенням назв(и) підсолоджувачів, що містяться в його складі;

3) маркування столових підсолоджувачів, що містять поліюли та/або аспартам, та/або солі аспартама-ацесульфама, повинно містити такі попередження:

поліюли: «надмірне споживання може мати послаблюючий ефект»;

аспартам та/або солі аспартама-ацесульфама: «містить джерело фенілаланіну».

8. Перелік барвників, маркування харчових продуктів з якими повинно містити додаткову інформацію, наведений у додатку 5 до цих Вимог.

9. Якщо речовина, яка відповідно до законодавства про безпечність та окремі показники якості харчових продуктів може бути харчовою добавкою, але виконує в харчовому продукті іншу функцію, зокрема є заміником певного інгредієнта, формою вітаміну чи мінеральної речовини, інформація про цю речовину зазначається в маркуванні харчового продукту як для інгредієнта, що не є харчовою добавкою.

**Директор Департаменту
громадського здоров'я**

Олексій ДАНИЛЕНКО